Japansk zelkova

Zelkova serrata

Kort fortalt

- *Zelkova serrata* – elmefamilien (Ulmaceae).
- Hjemmehørende i Japan, Korea, det østlige Kina og Taiwan.
- Løvfældende træ med små, savtakkede blade og en fin, tæt forgrening.
- Gule, orange og rødbrune høstfarver; glat, grå bark, der med alderen skaller af.
- Ude hele året i sol til let skygge; om vinteren beskyttes skålen mod hård frost.
- Vokser hurtigt og tåler beskæring godt – den klassiske art til kostformen.
- Frøene skal have 6–8 uger i køleskab; spirer derefter efter ca. 4 uger.

Det kan du se frem til

Med frøene af japansk zelkova har du grundlaget for en vinterhårdfør løvtræsbonsai, som du selv former fra den første spire. Frøene skal først have 6–8 uger i køleskabet, og derefter viser de første kimplanter sig typisk efter ca. 4 uger. Zelkova vokser hurtigt, så allerede i den første sommer kan du begynde at klippe de nye skud tilbage. Efter nogle år har du en lille stamme med begyndende forgrening – og hvert efterår kan du glæde dig over de gule, orange og rødbrune høstfarver.

Mange forbinder bonsai med et færdigt lille træ fra butikken. Med frø starter du et skridt tidligere – og det giver dig noget, et købt træ aldrig kan: Du bestemmer selv formen fra den første spire, og du kan dyrke arter, der sjældent eller aldrig sælges som færdige bonsai. Det kræver tålmodighed, for der går nogle år, før frøplanten er blevet til et egentligt bonsaitræ. Til gengæld er træet dit eget fra start til slut. Herunder finder du det, du skal vide for at komme godt fra start med netop denne art.

Introduktion

Japansk zelkova (*Zelkova serrata*) er et løvfældende træ i elmefamilien. Det er hjemmehørende i Japan, Korea, det østlige Kina og Taiwan, hvor det vokser i lyse skove og langs vandløb. I Japan hedder træet keyaki og er et af de mest elskede park- og templetræer; nogle eksemplarer er over tusind år gamle. Bladene er små, aflange og savtakkede – deraf artsnavnet serrata. Om efteråret farves de gule, orange og rødbrune. Barken er glat og grå og skaller med alderen af i pletter, så en lysere, orangebrun bark kommer frem. Zelkova er i familie med elm, men er ikke en elm: frugterne er små, vingeløse nødder. Som bonsai er japansk zelkova en klassiker. Den vokser hurtigt, tåler beskæring godt og danner en fin, tæt forgrening – det er den art, kostformen (hokidachi) oprindelig er udviklet til. Om vinteren, når bladene er faldet, ses grenstrukturen tydeligt.

Formering

Frøene sås bedst fra vinter til forår. De skal have en kold periode for at spire: Læg dem i lunkent vand i 24 timer, og bland dem derefter med let fugtigt sand eller kokos-såmuld i en lukket pose. Stil posen i køleskabet ved ca. 2–5 °C i 6–8 uger – ikke i fryseren. Så derefter frøene ca. 1 cm dybt i fugtig såjord eller kokos-såmuld, og hold dyrkningsmediet jævnt fugtigt, men ikke vådt. Spiringen sker normalt efter ca. 4 uger. Når kimplanterne har fået de første rigtige blade, prikles de ud i enkelte potter med priklejord.

Sikkerhed: Frø, næringsstoffer og dyrkningsmedier er ikke beregnet til at spise – hverken for mennesker eller dyr. Nogle arter er giftige, så opbevar dem utilgængeligt for børn og dyr.

Placering og lys

Japansk zelkova vil have en lys plads ude, gerne i sol. Om sommeren kan let skygge midt på dagen være en fordel, så bladene ikke svides. Kimplanter, der er sået inde, vænnes gradvist til at stå ude og flyttes først ud, når der ikke længere er risiko for nattefrost. Træet er ikke egnet til at stå inde – det har brug for frisk luft og en kold vinter.

Vanding og næringsstoffer

Zelkova bruger meget vand i vækstsæsonen. Vand rigeligt, på varme dage gerne dagligt, og lad aldrig dyrkningsmediet tørre helt ud. På varme sommerdage kan bladene overbruses med rent regnvand i stuetemperatur. Om vinteren vandes kun sparsomt. Fra april til september gives flydende bonsai-næring hver 2.–3. uge; organisk langtidsnæring kan også bruges.

Dyrkningsmedie

Færdig bonsai-jord er et godt valg. Til unge planter passer priklejord med kvartssand. Unge planter omplantes hvert 2. år om foråret, før knopperne bryder; rødderne kan samtidig beskæres en smule.

Beskæring

Zelkova tåler beskæring godt og danner hurtigt nye skud. Lad de nye skud vokse med 4–6 blade, og klip dem derefter tilbage til 2–3 blade. Det kan gentages flere gange i løbet af vækstsæsonen. Fjern også enkelte store blade, så lyset når ind i kronen. Kraftige skud i toppen holdes kort, så de nederste grene ikke svækkes. Den egentlige formbeskæring af grenene sker om vinteren eller tidligt forår, når bladene er faldet, og grenstrukturen er let at se.

Vinteropbevaring

Japansk zelkova er hårdfør og skal have en kold vinter for at kunne hvile. Lad træet stå ude, også når bladene falder om efteråret – let frost skader ikke. I en skål er rødderne dog langt mere udsatte end i jorden, og når dyrkningsmediet fryser hårdt, kan skålen sprænge. Beskyt derfor skålen i god tid, når der er udsigt til flere døgn med frost eller nattefrost under ca. -5 °C: Grav skålen ned i haven, så kun stamme og krone er over jorden, og dæk jorden med blade – eller stil skålen i tørt sand i en flamingokasse. Du kan også stille træet i et koldt, helst frostfrit udhus eller en garage; når bladene er faldet, behøver det ikke lys. Kimplanter i deres første vinter skal altid stå frostfrit, fx i et uopvarmet rum ved 0–5 °C. Vand sparsomt, så dyrkningsmediet ikke tørrer helt ud, og giv ingen næring. Når knopperne begynder at svulme om foråret, skal træet igen stå lyst, og de nye skud beskyttes mod sen nattefrost.

Vigtige dyrkningstips

Det meste, der går galt ved såning, skyldes for meget vand eller for lidt lys. Jeg anbefaler et let, næringsfattigt såmedie som såjord eller kokos-såmuld, så de fine rødder ikke rådner. Når kimplanterne skal prikles, giver priklejord med kvartssand god dræning og et stabilt rodnet. Senere, når træet skal formes som bonsai, er min færdigblandede bonsai-jord et godt grundlag. Hav tålmodighed: Frø fra samme pose spirer ikke altid samtidig, så lad såbakken stå, selvom de første kimplanter allerede er kommet op.